HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ותניא ר' יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה ולא עלו משה ואליהו למרום שנאמר [1]השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ולא ירדה שכינה למטה והכתיב [2]וירד ה' על הר סיני למעלה מעשרה טפחים והכתיב [3]ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים למעלה מעשרה טפחים ולא עלו משה ואליהו למרום והכתיב [4]ומשה עלה אל האלהים למטה מעשרה והכתיב [5]ויעל אליהו בסערה השמים למטה מעשרה והכתיב א)[6]מאחז פני כסא פרשז עליו עננו ב)ואמר ר' תנחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו למטה מעשרה מכל מקום מאחז פני כסא כתיב אישתרבובי אישתרבב ליה כסא עד עשרה ונקט ביה בשלמא ארון תשעה דכתיב [7]ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו אלא כפורת טפח מנלן דתני רבי חנינא כל הכלים שעשה משה נתנה בהן תורה מדת ארכן ומדת רחבן ומדת קומתן כפורת מדת ארכה ומדת רחבה נתנה מדת קומתה לא נתנה צא ולמד מפחות שבכלים שנאמר [8]ועשית לו מסגרת טפח סביב מה להלן טפח אף כאן טפח ונילף מכלים גופייהו תפשת מרובה לא תפשת ג)תפשת מועט תפשת ונילף מציץ ד)ציץ דומה כמין טס של זהב ורחב ב' אצבעות ומוקף מאזן לאזן וכתוב עליו ב' שיטין יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה וא"ר אליעזר בר' יוסי אני ראיתיו ברומי וכתוב עליו קדש לה' בשיטה אחת דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מתכשיט ונילף מזר דאמר מר זר משהו דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מהכשר כלי אי הכי מסגרת נמי הכשר כלי הוא מסגרתו למטה היתה הניחא למאן דאמר מסגרתו למטה היתה אלא למאן דאמר מסגרתו למעלה היתה מאי איכא למימר האי הכשר כלי הוא אלא דנין דבר שנתנה בו תורה מדה מדבר שנתנה בו תורה מדה ואל יוכיחו ציץ וזר שלא נתנה בהן תורה מדה כלל רב הונא אמר מהכא [9]על פני הכפורת קדמה ואין פנים פחות מטפח ואימא כאפי

דבר

ותניא מעולם לא ירדה שכינה למטה. וקרא כתיב דעל כפורת ירד ש"מ למעלה מעשרה מיפסקא רשותא: **למעלה מעשרה טפחים.** תירוצא הוא: **שפירש שדי מזיו שכינתו.** פרשז נוטריקון קא דריש: **מדת קומתה לא נתנה.** מדת עוביה היא קומתה שהיא היתה לארון ככסוי תיבה: **מסגרת.** שפה כעין לבזבזין סביב השלחן: **תפשת מרובה כו'.** כל דבר שמשמעו מרובה ומועט אם תפשת את המועט יפה תפשת דבציר מהכי לא משמע ואם ימצא שהיה לך לתפוס המרובה הרי הוסיפו לך ולא נטלו ממה שבידך כלום ואם תפשת המרובה לא תפשת שאתה נראה כשקרן בדבריך ושמא המועט יש לך לתפוס ואתה הרבית לתפוס חסרו לך ממה שבידך והיינו לא תפשת אבל כשתתפוש המועט אם יוסיפו טוב ואם לאו מה שתפשת תפשת ומשל הוא: **ונילף מציץ.** שהוא מועט ממסגרת: **קדש למ"ד מלמטה** גרסינן: **אני ראיתיו ברומי.** שהכניסוהו לאוצר המלך כדאמרינן במעילה (דף יז:) בבן תלמיון: **תכשיט.** מלבוש לאדם: **מזר.** של ארון או של מזבח או של מסגרת. זר אינו כלי אלא תיקון כלי לקשטו: **מסגרת נמי הכשר.** קישוט שלחן הוא: **למטה היתה.** מרגל לרגל היתה נתונה בראשם ודף השלחן מונח עליו: **הניחא כו'.** פלוגתא במנחות (דף נו:): **מאי איכא למימר.** אדיליף מינה נילף מזר: **ואין פנים.** של אדם פחותין מטפח:

בר

יו"ד ה"א מלמעלה. אע"פ שיו"ד ה"א שם גמור אין זה הוגה שם באותיותיו אם מזכיר שתי אותיות כיון דאינו מזכירם לשם שם שלם ועוד ההוגה שם באותיותיו פירש בקונטרס שדורש אותיות של שם בן ארבעים ושתים ואעפ"כ נזהרין בכל השמות ה):

קדש למ"ד מלמטה. י"מ למטה ממש זה למעלה מזה ולא מיסתבר דאין זה כדרך קריאתו אלא יש לפרש זה שלא כנגד זה קדש למ"ד בתחילת שיטה התחתונה ושם בסוף שיטה עליונה:

מסגרתו למטה היתה. משמע מכאן דלדידיה לא היתה מסגרת הכשר כלי שלא היתה מסגרת בשלחן אלא ברגל היתה מונחת בראשה ודף השלחן מונחת עליה ולא כמו שמפרש ר"ת דלמאן דאמר למטה היתה מחוברת נמי בשלחן משום דקשי' ליה הא דאמר ר' יוחנן פרק שתי הלחם (מנחות דף נו:) למאן דאמר למטה היתה טבלא המתהפכת טמאה ובפרק אלו מומין (בכורות דף לח.) לא משכחת טומאה דאורייתא לאין לו תוך בכלי שטף אלא בהנך דחזו למדרסות ובפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו.) גבי דף של נחתומין מסקינן שאני פשוטי כלי עץ דרבנן ולא מיסתבר למימר דאתא כמאן דאמר מסגרתו למעלה היתה דלההוא נמי אמר במנחות (דף נו:) טבלא המתהפכת תיבעי ומתוך כך היה דוחק רבינו תם דלמאן דאמר מסגרתו למטה היתה היה לה בית קיבול מלמטה והיינו מתהפכת שאם היתה מתהפכת היה לה בית קיבול מלמעלה ולכך טמאה טפי משאר פשוטי כלי עץ וזה לא יתכן כדמוכח הכא וצריך לומר דהא דאמרינן גבי דף של נחתומין דרבנן היינו כמאן דאמר מסגרתו למעלה היתה דמדרבנן טמאה ומדאורייתא תיבעי ור' אליעזר דמיקל משום דטמא מדאורייתא טהורה א"נ ההוא שנויא דפ' המוכר את הבית דלא כרבי יוחנן ומסקנא לא קאי וכן פירש שם רשב"א ו) דההיא מסקנא לא קיימא ועוד י"ל דהא דמיבעיא לן בטבלא המתהפכת היינו משום דמשמשת את האדם ומשמשי משמשי אדם כדתניא בתורת כהנים פרשת ויהי ביום השמיני כלי עץ יכול אף הסולם והקולב והנחותא והמנורה ת"ל מכל כלי עץ ולא כל כלי עץ יכול שאני מוציא את השלחן ואת הטבלא ואת הדולבקי ת"ל כל כלי ריבה מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט ת"ל שק מה שק מיוחד שמשמש אדם ואת משמשי אדם אף אני מרבה את השלחן ואת הטבלא ואת הדולבקי שמשמש אדם ואת משמשי אדם ומוציא אני את הסולם שמשמש אדם ואינו משמש את משמשי אדם וקולב והנחותא והמנורה שמשמש את משמשי אדם ואינו משמש אדם ועל כרחין כשאין ראוין למדרס איירי מדלא נקט מטה כסא וספסל ועוד דהוי מצי לרבויינהו ממשכב וכשאין להם בית קיבול נמי איירי מדלא קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקן ומיבעיא לן במנחות (שם) אי דרשה גמור' או אסמכתא בעלמא משום דעל כרחיך אפילו למ"ד מסגרתו למטה אע"פ שכל הדרשות צריכות ההיא דת"כ לרבויי משמשי משמשי אדם והשלחן הטהור אצטריך ללמד שמגביהין אותו לעולי רגלים מ"מ לענין טבלא לאו דרשה גמורה דטבלא המתהפכת נפקא לן משלחן הטהור והשתא דף של נחתומין דפשיטא לן שהיא מדרבנן אינה משמשת אדם ומשמשי אדם והא דמשמע בכל דוכתא דפשוטי כלי עץ אפילו טומאה דרבנן לית בהו כדמשמע בריש חולין (דף ג. ושם) דקאמר טמא במוקדשין שבדק קרומית של קנה ושחט בה ועל כורחין כשעשאה כלי איירי דעולה טעונה כלי ובפ' בכל מערבין (עירובין דף לא.) דשקיל ליה בפשוטי כלי עץ ובפרק כל הכלים (שבת דף קכג:) גבי קנה של זיתים דפריך בגמרא פשוטי כלי עץ הוא ובפ"ק דשבת (דף טז.) כלי עץ וזכוכית פשוטיהן טהורין אפילו מדרבנן דומיא דכלי זכוכית ולקמן בפירקין (דף יב:) דאמר סיככה בחצים זכרים כשירה ואי מקבלי טומאה אפילו מדרבנן הוו פסולין לסיכוך דאפילו מטלניות שאין בהן שלש על שלש ואיכא פשתן פסלינן אף על גב דלא מקבלי טומאה כל הני לא דמו לדף של נחתום מחמת שהדפין רחבין וראוי להניח עליהן דבר גזרו עליהן דדמו לבית קיבול כדפירש בקונטרס במנחות (דף נו:) דמהאי טעמא טמאה טבלא המתהפכת מדאורייתא למ"ד מסגרתו למטה היתה ואי הוה מצי למימר דף של נחתומין הוה כטבלא המשמשת אדם ומשמשי אדם כל שכן דניחא טפי דלא דמו לכל הני דאפילו מדרבנן טהורין:

ואל יוכיח ציץ וזר שלא נתנה בהן תורה מדה. והא דאמר לעיל דציץ רחב שתי אצבעות אין זה אלא מדרבנן משום דכתיב (שמות כח) על מצחו שיעור מצחו וסתם מצח רוחב שתי אצבעות ומיהו ריב"א מפרש ז) הציץ היה מונח בראש משום דקשיא ליה מאי שנא גבי כהן גדול דקראה מצנפת כדכתיב (שם כט) ושמת המצנפת על ראשו וכתיב (ויקרא טז) ובמצנפת בד יצנף ואמר פ"ק דגיטין (דף ז. ושם) בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול תהא עטרה בראש כל אדם ובכהן הדיוט קראה מגבעות כדכתיב (שמות כח) ח) (ועשית להם מגבעות) אלא ודאי משונות היו זו מזו דשל כהן הדיוט גדולה משל כהן גדול שהציץ היה דוחה אותה וכן התפלין כדאמרינן בפרק שני דזבחים (דף יט.) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפלין וכהן הדיוט היה יכול להניחם במקום שכהן גדול מניח את

הציץ

לג א מיי' פ"ט מהלכות כלי המקדש הלכה א סמג עשין קעג:

◆

רבינו חננאל

ותניא ר' יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה. ולא, והכתיב וירד ה' על הר סיני, והא כתיב ועמדו רגליו ביום ההוא. ושנינן, למעלה מעשרה טפחים. ולא עלו משה ואליהו למרום, והכתיב ומשה עלה אל האלהים, וכתיב ויעל אליהו בסערה השמים. ושנינן, למטה מעשרה. והכתיב מאחז פני כסא פרשז עליו עננו, ואמר ר' נחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו. ושנינן פרשז עננו עליו, מכל מקום מאחז פני כסא, מכלל שיש שם אחיזת יד. ושנינן שרבב לו הכסא ואחז בו, אבל משה לא עלה אלא למטה מעשרה טפחים. **בשלמא** ארון ט' טפחים דכתיב ביה אמה וחצי קומתו, כל אמה ו' טפחים נמצא קומת הארון ט' טפחים, אלא [כפורת] מנא לן. ואסיקנא יליף מפחות שבכלים, והוא המסגרת, דכתיב ועשית לו מסגרת טפח. **ואקשינן** ונילף מציץ, דתניא ציץ דומה כמין טס של זהב רחבו שתי אצבעות מקיף מאוזן לאוזן וכתוב עליו שתי שיטין י'ה'ו'ה' מלמעלה וקודש למ"ד למטה, ואמר רבי יוסי אני ראיתיו ברומי וכתוב עליו קודש לה' בשיטה אחת. **ודחינן** ציץ וזר תכשיטין, ואין דנין כלי מתכשיט. **ואפילו** למ"ד מסגרתו למעלה היתה והכשר כלי הוא, מכל מקום נתנה תורה בעיקר השלחן מדה, ונתנה תורה בעיקר הארון מדה ודומה זה לזה, לאפוקי ציץ וזר דלא נתנה תורה בהן מדה כלל. **רב הונא אמר** כפורת טפח מהכא, דכתיב על פני הכפורת קדמה,

מסורת הש"ס

א) [שבת פח:], ב) רש"ל האמר, ג) [ר"ה ד: וש"נ], ד) [שבת סג:], ה) [וע"ע תוס' ע"ז יח. ד"ה הוגה ותוס' שבועות לה. ד"ה באלף], ו) [רשב"ס רש"ם], ז) [ועי' תוס' יומא כה. ד"ה נוטל], ח) [צ"ל ומגבעות תעשה להם],

◆

תורה אור השלם

1. הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיְיָ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם: תהלים קטו טז
2. וַיֵּרֶד יְיָ עַל הַר סִינַי אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיִּקְרָא יְיָ לְמֹשֶׁה אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל מֹשֶׁה: שמות יט כ
3. וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּתִים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַםִ מִקֶּדֶם וְנִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מֵחֶצְיוֹ מִזְרָחָה וָיָמָּה גֵּיא גְּדוֹלָה מְאֹד וּמָשׁ חֲצִי הָהָר צָפוֹנָה וְחֶצְיוֹ נֶגְבָּה: זכריה יד ד
4. וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו יְיָ מִן הָהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתַגֵּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: שמות יט ג
5. וַיְהִי הֵמָּה הֹלְכִים הָלוֹךְ וְדַבֵּר וְהִנֵּה רֶכֶב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וַיַּפְרִדוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְעָרָה הַשָּׁמָיִם: מלכים ב ב יא
6. מְאַחֵז פְּנֵי כִסֵּה פַּרְשֵׁז עָלָיו עֲנָנוֹ: איוב כו ט
7. וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ: שמות כה י
8. וְעָשִׂיתָ לּוֹ מִסְגֶּרֶת טֹפַח סָבִיב וְעָשִׂיתָ זֵר זָהָב לְמִסְגַּרְתּוֹ סָבִיב: שמות כה כה
9. וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וְהִזָּה בְאֶצְבָּעוֹ עַל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת קֵדְמָה וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת יַזֶּה שֶׁבַע פְּעָמִים מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ: ויקרא טז יד

◆

מוסף רש"י

תפשת מרובה לא תפשת. כל מקום שתמצא שני דרכים אחד תופש מרובה ואחד תופש מועט, טוב לך לתפוש את המועט, שאפילו היה לך לתפוש את המרובה ותתפוש את המועט תפיסתך תפיסה, שיש בכלל המרובה המועט, אבל אם תתפוש המרובה והיה לך לתפוש המועט, נמצאת שתפשת שלא כדת (חגיגה יז. וכעי"ז ערכין ד: וראה חולין קלח. הובא במוסף רש"י ר"ה ד:). **יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה.** כלומר השם שלם בשיטה עליונה וקדש למ"ד בשיטה תחתונה, שלא להקדים שאר אותיות למעלה מן השם, מאחר ששני שיטין היו, ורבינו הלוי שונה קודש לה' מלמטה (נ"ל: קודש מלמטה לה' מלמעלה. מסוה"ש) והיא היא (שבת סג:).